

THE ROLE OF HUMAN CAPITAL IN THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN

Mirodilova D.M

3rd year student at TSUE
dmirodilova2@gmail.com

Annotation. The article discusses the formation of a digital economy in modern Uzbekistan, along with the development of human capital. The latest economic and technological conditions require the development and implementation of approaches that will help the population to master the basic competencies of the digital economy, ensure mass digital literacy and personalize education. Education is a key factor in the development of human capital. At the same time, human capital finds solutions of a social, cultural, economic, and civic nature, shapes continuity in society, and represents a methodology of existence, knowledge, and experience accumulated throughout the history of humanity, society, and each individual.

Keywords. Human capital, digital economy, education, labor market.

Annotatsiya. Maqolada zamonaviy O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirish bilan birgalikda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish masalalari muhokama qilinadi. Eng so'nggi iqtisodiy va texnologik sharoitlar aholiga raqamli iqtisodiyotning asosiy kompetensiyalarini o'zlashtirish, ommaviy raqamli savodxonlikni ta'minlash va ta'limni shaxsiylashtirishga ko'maklashuvchi yondashuvlarni ishlab chiqish va joriy etishni talab qilmoqda. Ta'lim inson kapitalini rivojlantirishning asosiy omilidir. Shu bilan birga, inson kapitali ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va fuqarolik xarakterdagi yechimlarni topadi, jamiyatda uzluksizlikni shakllantiradi va insoniyat, jamiyat va har bir shaxsning butun tarixi davomida to'plangan mavjudlik, bilim va tajriba metodologiyasini ifodalaydi.

Kalit so'zlar. Inson kapitali, raqamli iqtisodiyot, ta'lim, mehnat bozori.

Kirish

Ma'lumki, har qanday turdagi iqtisodiy tizim o'zining asosiy xususiyatlariga ega bo'lib, ularning asosiysi ushbu tizimning asosiy ishlab chiqarish resursidir. Hozirgi vaqtda rivojlangan va yangi sanoatlashgan mamlakatlarda postindustrial yoki axborot iqtisodiyoti hukm surmoqda, bunda fan, innovatsiya, ta'lim va axborotlashtirish simbioziga asoslangan xizmat ko'rsatish sohasi jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Bu iqtisodiyotning asosiy ishlab chiqarish resursi inson kapitalidir.

Metodologiya

Iqtisodiy rivojlanishning barcha zaruriy va yetarli omillari ichida amerikalik iqtisodchi S.Kuznets to'plangan milliy inson kapitali darajasini birlamchi sifatida ajratib ko'rsatdi. S.Kuznets to'plangan milliy inson kapitalining ma'lum chegaraviy qiymati mavjud bo'lib, ularsiz iqtisodiyotning keyingi texnologik rejimiga o'tish mumkin emasligini ta'kidladi

Keng ma'noda inson kapitali - bu iqtisodiy rivojlanishning, jamiyat va oila taraqqiyotining intensiv ishlab chiqaruvchi omili, shu jumladan mehnat resurslarining bilimli qismi, bilimlari, intellektual va boshqaruv mehnat vositalari, atrof-muhit va mehnat faoliyati samaradorligini ta'minlovchi. va inson kapitalining samarali rivojlanish omili sifatida oqilona faoliyat yuritishi.

Inson kapitali innovatsion iqtisodiyot va bilimlar iqtisodiyotini shakllantirish va rivojlantirishning asosiy omilidir.

Inson kapitali mustaqil kompleks intensiv rivojlanish omili bo'lib, aslida zamonaviy sharoitda innovatsiyalar va yuqori texnologiyalar bilan uyg'unlikda yalpi ichki mahsulot o'sishining asosidir.[26] Ushbu murakkab intensiv omilning tabiiy resurslar, klassik mehnat va oddiy kapital o'rtasidagi farqi unga investitsiyalarni doimiy ravishda ko'paytirish zarurati va bu investitsiyalar rentabelligida sezilarli vaqt oralig'ining

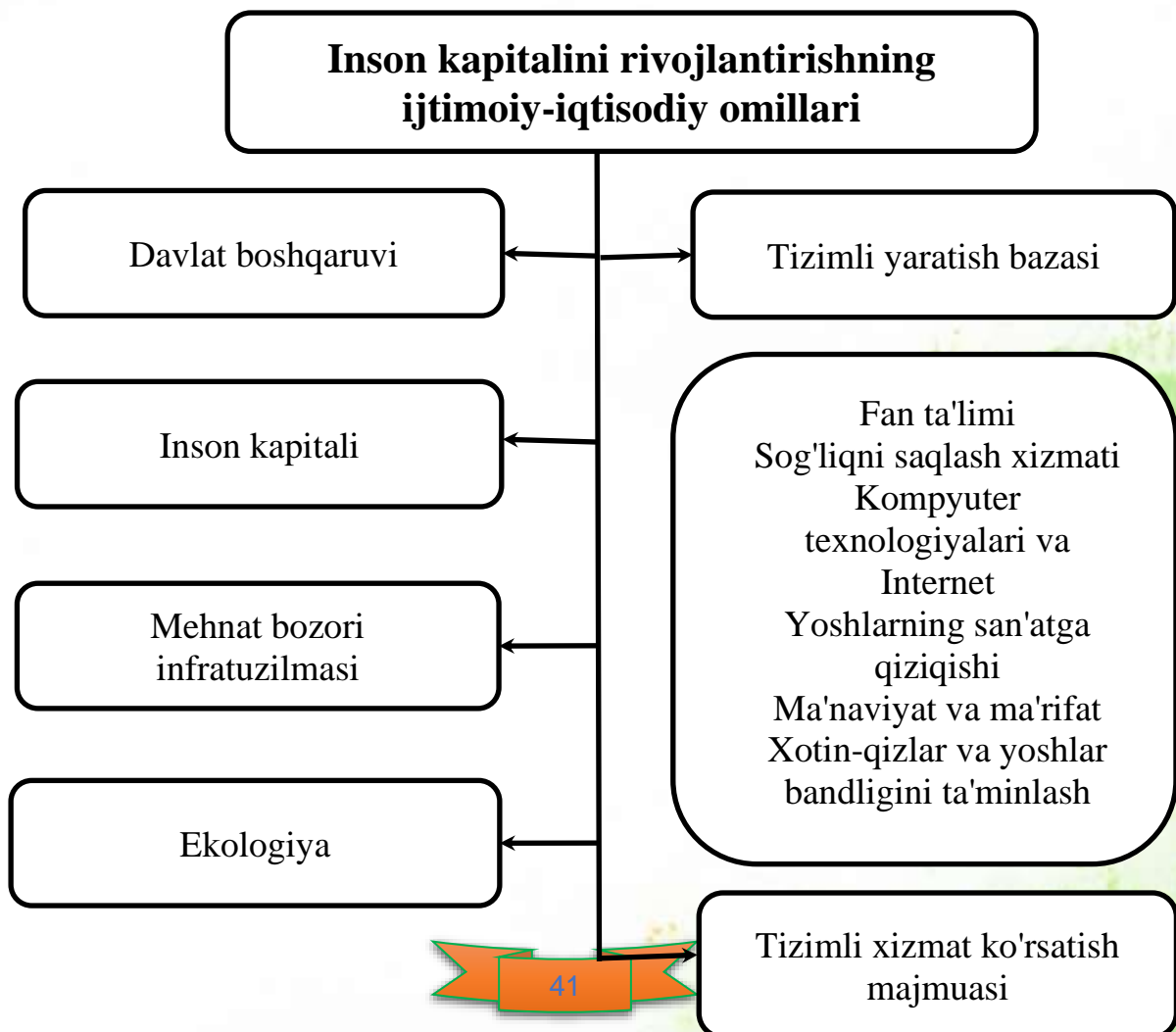
mavjudligidir. 1990-yillarning oxirida dunyoning rivojlangan mamlakatlarida barcha mablag'larning 70% ga yaqini inson kapitaliga, atigi 30% ga yaqini esa jismoniy kapitalga yo'naltirilgan. Bundan tashqari, dunyoning ilg'or mamlakatlarida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning asosiy ulushi davlat tomonidan amalga oshiriladi. Bu esa iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish nuqtai nazaridan uning eng muhim vazifalaridan biridir.

Muhtaram Prezidentimiz tashabbusi bilan qabul qilingan 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, yetakchi tarmoqlarni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish borasida sohalar kesimida barcha xududlarda keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Milliy kadrlar tayyorlashga alohida urg'u berilayotganligi "Biz ta'lim va tarbiya tizimining barcha bo'g'inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz" deb aytilgan so'zlarda ham mujassamlashgan.

Raqamli iqtisodiyotning lokomotivi, innovatsiyaning g'oyadan mahsulot va xaridorga harakati, g'oyalar va innovatsiyalar generatori barcha faoliyat turlarida raqobatdir. Raqobat tadbirkorlar va menejmentni bozordagi o'z o'rnini saqlab qolish va kengaytirish va foydani oshirish uchun yangi mahsulotlar, innovatsion mahsulotlar yaratishga undaydi. Erkin raqobat yangi bilimlar, innovatsiyalar va samarali innovatsion mahsulotlarning asosiy harakatlantiruvchisi hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlarda innovatsion tizim, iqtisodiyot va venchur biznes rivojlanayotgan mamlakatlar uchun namunadir.

Hozirgi vaqtda jahonning eng rivojlangan va rivojlangan mamlakatlarida milliy boylikdagi inson kapitalining ulushi milliy boylikning 80-90 foizini tashkil etadi. Iqtisodiy rivojlanishda inson kapitalining alohida ahamiyati tufayli ichki iqtisodiyotda inson kapitalini shakllantirish omillarini o'rganish zarur.

Rivojlangan mamlakatlar inson kapitali nazariyasiga asoslangan yangi muvaffaqiyatli ijtimoiy-iqtisodiy paradigmatlarni shakllantirmoqda [13] (Vaganova, 2014). Inson kapitali 20-asrning ikkinchi yarmida vujudga kelgan iqtisodiy nazariya va amaliyotning zamonaviy talablariga javob bo'lib, innovatsion iqtisodiyot, ya'ni bilimlar iqtisodiyoti va venchur ilmiy-texnik biznes masalalarini hal qiladi.

1-jadval. Inson kapitalini rivojlantirish omillari

Inson kapitalining asosiy tushunchasi shundan iboratki, inson o'z salohiyatini ta'lim, bandlik, malaka va shaxsiy rivojlanish kabi vositalar orqali maksimal darajada amalga oshiradi [6] (Abduraxmonov, Kudbiev, Magrupov, 2020). Shu sababli, insonga sarmoya kiritish va uning kasbiy mahoratini oshirish inson kapitalining shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi

Inson kapitalini tashkil etuvchi omillar guruhlarini ko'rib chiqing.

Birinchi guruh demografik omillar:

aholi soni;

jins va yosh tarkibi;

aholining o'sish sur'ati;

aholining o'rtacha umr ko'rish davomiyligidir.

2019-yilning yanvar-dekabr oylarida mamlakatimiz bo'yicha iqtisodiy faol aholi soni o'rtacha 19,0 million kishini yoki jami aholining 56,0 foizini tashkil etdi. 2019-yilning yanvar-dekabr oylarida iqtisodiyotda band aholi soni 13,6 million kishini tashkil etdi va 2015-yilga nisbatan 3,8 foizga o'sdi.

Iqtisodiy faol aholining bandlik darajasi (iqtisodiyotda band bo'lganlar sonining iqtisodiy faol aholi soniga nisbati) 2019-yilning yanvar-dekabrida 91,3 foizni tashkil etdi. O'z-o'zidan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirishning bugungi holati va shart-sharoitlarini baholashda ushbu bilimlar tug'iladigan, saqlanadigan, boshqa sohalarga, ya'ni fan va ta'limga o'tkazilayotgan sohalar muhim o'rin tutadi. .

Inson kapitalini tashkil etuvchi omillarning ikkinchi guruhi ijtimoiy-iqtisodiy omillardir. Bularga quyidagilar kiradi:

ishchi kuchiga talab;

aholining umumiy ta'lim va kasbiy tayyorgarligi darajasi;

ishchi kuchidan foydalanish shartlari;

malaka oshirish;

kadrlarning ijtimoiy rivojlanishi.

Xizmat ko'rsatish sohasiga jalb qilingan inson kapitali sanoat iqtisodiyotiga yaqin bo'lishiga qaramay, axborot iqtisodiyoti sharoitida ushbu tarmoqlardagi mehnat faoliyati jamiyatning yangi talablariga javob berishi kerak. Avvalo, malakani doimiy ravishda oshirish, jarayonni axborotlashtirish, jamoada ishlash qobiliyati kabi. Ushbu tarmoqlardagi yuqori malakali va bilim talab qiladigan ish o'rinlari yangi iqtisodiyotni boshqarmoqda. Milliy innovatsion tizim yangi bilimlarni yaratish, rivojlantirish, saqlash va tarqatish, ularni texnologiya, mahsulot va xizmatlarga aylantirish bo'yicha faoliyatni mamlakat xududlarida amalga oshiradigan davlat, xususiy, ijtimoiy tashkilotlarning o'zaro jamoaviy harakatlarining majmuasi bo'lib xizmat qiladi. Unda iqtisodiyot tarmoqlari yoki sohalar bo'yicha asosiy vazifalar bosh "ijrochi"lar rolini bajaruvchi(soha tashkil etuvchilarisiz: shu soha oliy ta'lim mutaxassislik kafedralari, akademik fandagi laboratoriyalari, ishlab chiqarish korxonalari hamda biznes vakillari) hamkorlikdagi faoliyatni uyg'unlashtiruvchi davlat va xo'jalik organlarini aniqlash, ularning innovatsion sohadagi roli, vazifalarini belgilash hamda bajarilayotgan ishlarni Davlat ilmiy-texnik dasturlari doirasidagi ustuvorliklar bilan muvofiqlashtirib olib borish bugungi kun talabidir. Soha tashkil etuvchilarining faol hamkorligi, ya'ni tugal integratsiyalashuvda shu sohaning muammolari teran anglanadi. Innovatsion tafakkurning shakllantirilishi bilan innovatsion muhit paydo bo'ladi, muammo – ilmiy g'oya – intellektual mulk ob'ekti – yangi ishlanmaning joriy etilishi tizimi ishlaydi va soha hamda xududlar rivojlanishi jadallashadi. "Ilm orqali bilim" tamoyili qonuniyatiga ko'ra innovatsion ishlanmalar yaratiladi, ularning xududlardagi erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalariga kirib borishi jadallashadi. Turmush tarzimizga jadal kirib kelayotgan klasterlar esa yagona zanjirdagi turli sohalarni o'zida mujassamlashtirganligi tufayli soha va sohalararo ichki, tashqi integratsiyalashuvni kuchaytiradi hamda innovatsion muhit va innovatsion tafakkurni yangi bosqichga ko'taradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sohalar tashkil etuvchilari integratsiyalashuvini kuchaytirish, jamiyatda innovatsion muhit yaratish, milliy uzluksiz ta'limtarbiya tizimida inson kapitalining rivojlanishiga asoslangan iqtisodiyotni shakllantirishga xizmat qiluvchi Milliy innovatsion tizim faqat jamoaviy uyg'unlashuv bilan paydo bo'ladi.

Shaxsning ta'lim darajasi va malakasini oshirish, shuningdek, axborotni qayta ishlash bilan bog'liq mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlash (bundan tashqari, elektron va masofaviy ta'limdan ustunlik qilgan holda) iqtisodiy o'sishga va ichki iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi. raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo'li.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. The Rise of the Machines: How computers have changed work , UBS International Center of Economics in Society at the University of Zurich.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz.
3. RAXIMOV F.X Inson kapitalining innovatsion rivojlanishdagi o'rni.
4. Отто О.Э. Влияние человеческого капитала на формирование цифровой экономики в Узбекистане.
5. Алпеева Е.А., Ушенко А.А. Формирование кадров для инновационно-цифровой экономики // Глобальный научный потенциал.
6. Ваганова А.С. Оценка влияние высшего образования на социально-экономическое развитие регионов // Проблемы экономики и менеджмента.